

Vegyesek.

Szakosztályi ügyek.

a) 1879 octóber 24-diki ülésen:

1. **Genersich Antal** tanár kórboncztani készítményt mutatott be egy agytályogról, melynek következtében az élőben az átelleni oldalon végtag hűdés volt jelen. Vonatkozással Fritsch és Hitzig (1870), — Hitzig (1873—74), Ferrier (Obersteiner) (1879) terjedelmes munkáira, melyek a nagy agy működéseinek helybelisítését kísérleti uton bizonyítják, továbbá Bouilleaud (1825), Dax (1836), Brocca (1861), Wernher (1872), észleleteire, melyek az agyhéj körülírt megbetegedései esetében embernél aphasiát és bizonyos izom területek működési zavarát constatatálták, — előadó demonstrál egy esetet, mely szintén az agyhéj működésének helybelisítését illusztrálja:

60 éves férfi magasról leesvén, baloldalt a lép tájon nagy fájdalmat érzett, és két hétig ágyban fektött, azután felkelt, sőt dolgozott is, de nem sokára tüdővérzéstől lepetett meg, súlyos lázba esett s a sérülés után mintegy 4 héttel a kórházba a közosztályra jutott, hol 4 nap mulva tüdőűszők és septicus láz tünetei alatt meghalt. Öntudata, szellemi működése, beszélő képessége mind végig ép maradt, annál inkább feltűnt, hogy baloldali félhűdés volt jelen. Beteg, a csípést, szúrást, meleget, hideget bal felső s alsó végtagján helyesen tudta megkülönböztetni, sőt beszúrásoknál reflectoricus mozgás is állott be, de az akarlatlagos izomműködés a bal felső s alsó végtagon teljesen meg volt szüntetve. A hűdés állítólag egészen észrevétlenül, fájdalom és öntudat zavara nélkül, lépett fel, és pedig a karon halál előtt 8 nappal, az alsó végtagon 4 nappal később.

Bonczolatnál (B. j. k. 1426 sz.) kitűnt, hogy az egyén putrid hashártyalobban halt meg, mely egy lép körötti evesen bomlott vérömleny befakadása folytán jött létre. A megnagyobodott lép felső harmadában ezafatos 3 c. m. széles és mély beszakadás létezik, zöldes barnás, pépesen bomló környékkel, mely genyes udvar által a többi halvány lép állománytól el van különítve. Közéleben még egy babnyi és egy mogyoronyi üszkös gócz volt. A jobb májlebenyben egy ludtollvastag verőczer ág evesen bomlott, szennyes szürkés rögtömeszszel volt kitöltve, mely körött a máj állománya kissé zöldesen elszinesedett, de egyéb eltérést nem mutatott. A jobb tüdő felső lebenyében ludtojásnyi üszkösödés fészkelte, tömörült környékkel, melyhez közel még néhány apróbb, szennyes szürkés üszkös gócz volt; a hörgőkben mind két oldalt üszkös törmelék találatott, csekély fokú hörgllobbal, de elterjedt légtelenséggel, kivált az alsó részekben.

Mint a fennebb írt akarlatlagos hűdés oka a jobb homlokagy fehér állományában két egymás felett fekvő kis tályagot talált, melyek ludtollvastag nyílással egymással közlekednek, és sűrűded, szennyes szürkés, dögbüzű anyagot tartalmaznak. A falaikat képző agy állomány csak 1—5 mm. széles körben belövelt és némileg duzzadt, de nincsen ellágyulva.

A kórgócz közelebbi helyi meghatározása a következő: A felületesebb gócz a melső központi kanyarulat belső harmadának külvege alatt rejlik, és a felületen csak az által van megjelölve, hogy itt mind a gyrus centralis anterior megfelelő része, mind a vele összefolyó s hátul két ágra osztott felső homlokkanyarulat külső ága szembeötűő duzzadást mutat, mely annál inkább szembeötűik, mint-

hogy az ellen oldalon némi besüppedés van. A gócz körülbelül gömbölyű, nyílrányban 12 mm., homlok irányban 11 mm., függőleges irányban 13 mm. átmérőjű. Teteje 10 mm.-nyire az agy felszíne alatt, fenéke 13 mm.-nyire az oldalgomor boltozata felett fekszik. Mellső vége a Rolando árok mellső fala felé és mélysége alá a szürke héjig ér, mely 5 mm. széles és magas területen a hátsó falát alkotja; belső vége a medialis felülettől, névleg a lobulus paracentralis felszínétől 20 mm.-rel kifelé, külső határa ugyane helytől 33 mm. távolságban van, mitegy 5 mm.-rel a felső homlokkanyarulat külhatárától befelé.

A második gócz inkább hasadékszerű, előbbi alatt, s egyszersmind ettől befelé és előre fekszik; nyílrányban 17 mm., homlok irányban 12 mm., függőleges irányban 8—10 mm. átmérőjű; legmagasabb pontja a felső homlokkanyarulat hátsó végében az agy felszíne alatt 16 mm.-re fekszik, alsó fala az oldalgomor boltozatát s oldalfalát alkotó fehér állomány által képeztetik, és a stria cornea feletti részben 2 mm.-re vékonyul; mellső vége a központi árok felületétől 21 mm., mélységétől 28 mm.-rel előbbre fekszik, míg hátsó vége épen a k. p. árok mélységének megfelelőleg, de 10 mm.-el mélyebben van. Belső fala 16 mm.-rel a félteke medialis felületétől, 6 mm.-rel a kérges szélárok (suleus callosus marginalis) mélyétől fekszik; külső vége pedig az első homlok árok hátsó végének mélységétől 6 mm. befelé esik.

Az oldalgomorban egészen tiszta savó volt, edény fonatok halványok és sem az agy többi részeiben, sem a központi dúcokban, az agyacsban, nyultagyban, s gerinczagyban, pontos áttekintés daczára semmi rendellenesség nem találtatott, csak a jobb agyacsdomborulatot takaró lágy burokban egy 1 mm. vastag ütérben, a mellső agyacsütér középső ágában, üszkös rög volt, csekély lágy burki vérömlencesel.

A pusztulás tehát ugyan nem egyenesen a szürke héjat érte, hanem a fehér állományt, de épen ott, hol az idegrostok a héjjal közlekednek; kétségkívül megszűnt a vezetés a gyrus centralis azon helyén, hol ez a felső homlok kanyarulatnak külső ágával találkozik. Továbbá szenvedett a vezetés a homlok kanyarulat hátsó végének külső részében, kevésbé a paracentrál lebeny felé, miután utóbbin még elég vastag fehér állományréteg bántatlanul maradt. A genyóczok által aláajólt rész beszurt tűkkel a felületre vetetvén, a vezetésből kiesett agyhéjrészlet mintegy négyszög hüvelyknyi területű, sagittal irányban 26 mm., homlok irányban 20 mm.-nyi átmérővel, és megfelel a Ferrier munkájában a majom agyon tett kísérletek után, az emberi agyra kiszámított 3 és 4 ponttal jelzett területnek, és az 5-el jelzett hátsó végének, melyek szerinte az átelleni kar és lábszár complicált mozgásának, továbbá a kar és kéz előnyújtásának központjául tekintendők.

Ezen megegyezés miatt előadó az esetet feljegyzésre érdemesnek tartja, bár a clinikai észlelet nem terjed részletekre, s a kórboncztnani lelet sem bir minden kételyt kizáró bizonyító értékkel.

2. Azután **Högyes Endre** tanár tesz jelentést az általános kór- és gyógyszerntani intézetben ujabban végezett tudományos vizsgálatokról:

a) Módszertani észrevételeit közli a végbél hőmérsék kísérleti meghatározásának módjaira vonatkozólag.

Az állati meleg egyes kérdéseinek élettani, kórtani, gyógyszerntani kutatásainál az eddig használatban levő végbélhő meghatározási módszerek tökéletle-

nek és az általok nyert adatok alig használhatók, mivel nem tudja az ember azt, hogy azoknak létrehozására mennyiben járult közre maga a mérési módszer és mennyiben a vizsgálni szándékolt kísérleti behatás. Különösen két fő forrásuk van azon kísérleti hibáknak, melyek ily meghatározásoknál támadhatnak. Egyik abból származik, hogy a végbél különböző magaslatán különböző lévén a hőmérsék, ha a hőmérő a különböző hőmérsék meghatározásoknál különböző mélységre tolatik, egészen normalis viszonyok között is eltérő adatok keletkeznek. A másik hiba forrás az, hogy az állatok a hőmérés megejtése céljából kézzel vagy rögzítő eszközökkel mesterséges nyugalomba hozatván gyorsan lehülnek, minek folytán a különböző hőmérsék meghatározásoknál csak néhány percnyi különbség is a leolvasásban tetemes eltéréseket adhat, mi ismét tév következtetésekre nyujthat alkalmat. Az első hibát ki lehet kerülni az által, hogy állandóan ugyanazon mélységben méri meg az ember a végbél hőmérsékét; a második hiba teljesen soha sem kerülhető ki, mert a hőmérés céljából kézzel vagy eszközökkel rögzített nyul alacsonyabb környezeti hőmérsék mellett — okvetlenül lehül. Az így támadó hibát mindég figyelembe kell venni. A feladat épen az, hogy azon helyzetben lehessen az ember, hogy azt, ugyanazon kísérleti körülmények közé hozva az állatot állandóan figyelembe vehesse. E természetes lehülésre az állat rögzítési módszer van a legtöbb befolyással. A közönséges Czermák féle rögzítési módszer mellett az állat kezdetben gyorsan, azután lassabban, végre ismét gyorsabban annyira lehül, hogy végbél hőmérséke $25^{\circ} C$ -ra lecsökken és az alatt belehal. Korábban észrevettük ezt már többen (Fleischer, Falck, Kuszmaul és Tenner, Brodie, Legallois etc.) és a rögzítés mód változtatása által igyekeztek segíteni a bajon (Fleischer, Falck, Manassein, Tiegel etc.) E módszerek azonban nagyobbára mind tökéletlenek, mert nem természetes helyzetökben rögzítik az állatot és a hőmérésen kívül más kísérleti behatás alkalmazására nem igen alkalmasak.

Előadó az „állati melegről és láz“-ról tartott előadásai folyamán egy oly nyul rögzítő készüléket szerkesztett, melylyel az állatot természetes ülő helyzetében gyorsan az állat zaklatása nélkül hozhatja nyugalomba és ez által lehülése is kevésbé gyors mint a többi készülékeken és hasonlít azon egyszerű nyugalmi lehüléshez, melyet Ádámkievics „hypnotizált“ állatokon tapasztalt. E készüléken a lehülés második szakában a testhőmérsék a normalishoz közel álló fokon marad két-három napon keresztül is és az állat nem pusztul el lehülés folytán. A kezdeti lehülés e rögzítési mód mellett 6 kísérletből átlag véve percenként $0.021^{\circ}C$, míg Ádámkievics szerint a Czermák asztalon $0.026^{\circ}C$ -nak találta; és az egész lehülés 42' alatt befejeződött, míg a Czermák asztalon erre átlag véve 114' volt szükséges. Ily hőmérések megtételére azért az általa szerkesztett készüléket alkalmasabbnak találja. Az épen közölt meleg hányadosok segélyével az a hiba, mely abból származik, hogy a hőmérő leolvasása az egyes hőmérsék meghatározásoknál a lehülés különböző idejében történik, megközelítőleg kijavítható, mert csak a rögzítéstől a leolvasásig eltelt perceket kell sokszorozni az illető hányadossal és megkapjuk a kezdeti hőmérsékét.

Ezen és még egyéb részletes fejtegetésben a végbél hőmérsékre befolyó körülmények alapján, hogy az élettani, kórtani, gyógyszer-tani kísérleteknél az eddigieknél megbízhatóbb és összehasonlításra alapul szolgálható végbél hőmérési adatokat lehessen nyerni, előadó szerint a tengeri nyulak végbél hőmérsékének meghatározás módjára nézve következő eljárásban kellene közmegegyezésre jutni.

I. Ha csak különös kísérleti czél másutt nem kívánja, méressék a végbél hőmérsék mindég a medencezeürben a promontorium magaslatán, melynek elérését rendes helyzetben tartott medenczénél az előre tolt hőmérő megakadása jelzi.

II. A hőmérőnek a medencezeüri végbélbe vitele állandó módszer szerint eszközöltessék:

a) egyes hőmérséki adatok megállapítása szempontjából, szabad állaton, vagy úgy, hogy a zaklatottság kikerülése végett a fennebb jelzett és előadó által ismertetett módon a szem előre el legyen takarva és a medenceze kinyújtott hátsó vétagokkal kézbe fogva vagy pedig Manassein szerint a hátsó vétagok kétszer-háromszor körbe vitt pályával a medencezehez rögzítve.

b.) huzamosabb időn át rövid időközökbeni hőmérsék megállapítása czéljából természetes helyzetében rögzített medenczéjü állaton, a fennebb ismertetett rögzítési mód szerint.

III. A végbél hőmérsék adatainak közlésénél legyenek feljegyezve mindig a következő adatok:

a) milyen mélyen volt a hőmérő a végbélben?

b) mi módon történt a hőmérés?

c) mennyi idő telt el az állat nyugalomba hozatala vagy rögzítése kezdésétől az első hőmérséki adat leolvasásáig? hogy tájékozódni lehessen a normalis lehülés stadiumairu vonatkozólag és különböző leolvasási idő esetén a fennebb közölt meleg hányadosok segítségével hozzávetőleg ki lehessen számítani a kezdetkori hőmérséket. E correctiók megtétele nélkül még a fennebbi szabályok figyelembe vétele mellett is alig lehet megbízható táblázatot vagy graphicus görbékét összeállítani a kísérlet alatti hőmenetre vonatkozólag.

IV. Magától érthetőleg a hőmérői számok mindig normal hőmérőre vissza-számítandók, a környezet hőmérséke, az állat súlya stb. meghatározandó.

b) Előadó bemutatja továbbá Bikfalvy Károly, Nappendruck Kálmán és Veres József orvostanhallgatóknak az ő laboratoriumában végzett vizsgálatait „Néhány alkaloidának a testhőmérsékre való hatásáról.“ E vizsgálatoknál a test hőmérsék criteriumául a végbél hőmérsék szolgált a medencezeürben a promontorium magaslatánál meghatározva. Vizsgálat alá vétetett, hogy az egyes alkaloidakkal való heveny mérgezés alatt miként változik meg a végbél hőmérsék rendes lehülési menete. Azon alkaloidák, melyek e normalis lehülést hátráltatják,—emelőleg, melyek elősegítik,—csökkentőleg kell hogy hassanak a test hőmérsékre. A kísérletek következő eredményre vezettek: Emelőleg hatnak a test hőmérsékre: a strichnin, nicotin, pikrotoxin, veratrin. Csökkentőleg hatnak: a chinin, aconitin. Határozatlan a hatás a muscarinnál és a curaránál, amaz úgy látszik kissé csökkenti, emez egy esetben emeli, más esetben csökkenti a test hőmérséket. Előadó bemutatja az e vizsgálatokra szerzők által nagy részletességgel összeállított görbe vonalokat.

Az a) és b) alatti dolgozatok egész terjedelmükben az „Orvosi hetilap“ban fognak világot látni.

c) Előadó bemutatja továbbá Lőte József orvostanhallgatónak következő czimü dolgozatát: „Adatok a tengeri nyul egyes szervei aránylagos súlyviszonyainak változásához in anitió köve tkeztében,“ melyet az általános kör- és gyógyszer-tani intézetben megejtett vizsgálatai alapján állított egybe. Ez értekezés jelen füzetben közöltekik.

b) Az 1879 nov. 28-án tartott szakülésen:

Góth Manó magántanár értekezik az asepticus eljárás alkalmazásáról a szülészetben. Ez előadás jelen füzetben közöltekik.

c) Az 1879 dec. 27-én tartott szakülésen:

Géber Ede tanár ismerteti meg Wernich újabban közölt nézeteit a leprára vonatkozólag.